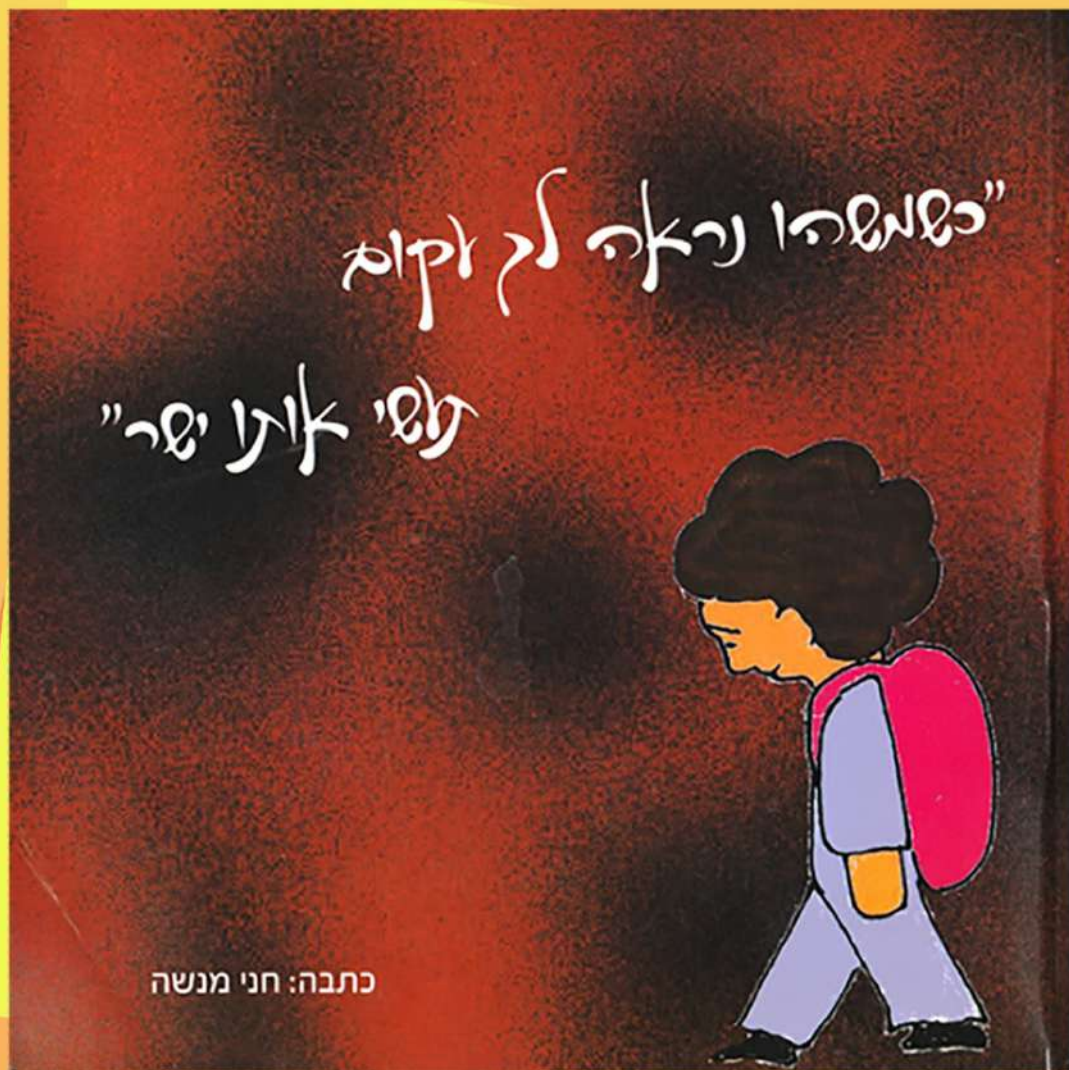

אסופת מערכי שיעור בנושא אי שוויון בחינוך

ינואר 2023

עמ' 2-23

יחידת לימוד על הסיפור של קלרה יונה

עמ' 24-27

מערך שיעור סביב ציטוטים על הקשר בין חינוך לשוויון

קדמה

עמותת קדמה לשוויון בחינוך
www.kedma-edu.org.il

כשמשהו נראה לך עקום - תעשי אותו ישר

יחידת לימוד זו מלווה את קריאת הספר: [כשמשהו נראה לך עקום - תעשי אותו ישר](#). הספר מספר את סיפורה של קלרה יונה מילדות ועד לבגרות.

קלרה יונה נולדה בשנת 1959 לאם מעדן שבתיםן ולאב מלוב. המשפחה התגוררה ברחוב השומר בקטמון ח' בירושלים. קלרה למדה בבית הספר התיכון "בויאר". הייתה ממקימות/י עמותת "קדמה" בשנת 1993, וניהלה את בית-הספר "קדמה ירושלים" כעשור מ-1994 עד 2013.

הסיפור של קלרה אינו רק הסיפור האישי שלה. זהו סיפורם/ן של ילדות וילדים רבות/ים ממוצא מזרחי, שגדלו בשכונות שנחשבו מוחלשות, ולמדו בבתי ספר יסודיים דלי אמצעים לעומת שכניהם בשכונות המבוססות. באותן שנים רוב הילדות/ים מהקטמונים ומשכונות דומות הוסללו בתיכון לחינוך המקצועי. מעטים מהם נשלחו לבתי ספר תיכוניים מבוססים, שרוב התלמידות/ים בהם היו ממוצא אשכנזי. בבתי הספר החדשים בלטו הפערים בין התלמידות/ים מהשכונות השונות, משום שהתלמידות/ים מהשכונות המבוססות קיבלו חינוך יסודי איכותי יותר מהתלמידות/ים שבאו מהשכונות המוחלשות. הסיפור של קלרה קורא תיגר על ההסללה ועל אי השוויון בחינוך, מערער על המושגים של שחור ולבן, ומציע אלטרנטיבה ביקורתית לקריאת המציאות של אז, כמו זו של היום.

כתבה את הספר חני מנשה, ילידת ירושלים, שהיתה חברה בצוות בי"ס קדמה ירושלים בין השנים 1997-2009. מורה לעברית וסופרת, חיה בטולוז, צרפת משנת 2009 ועד היום.

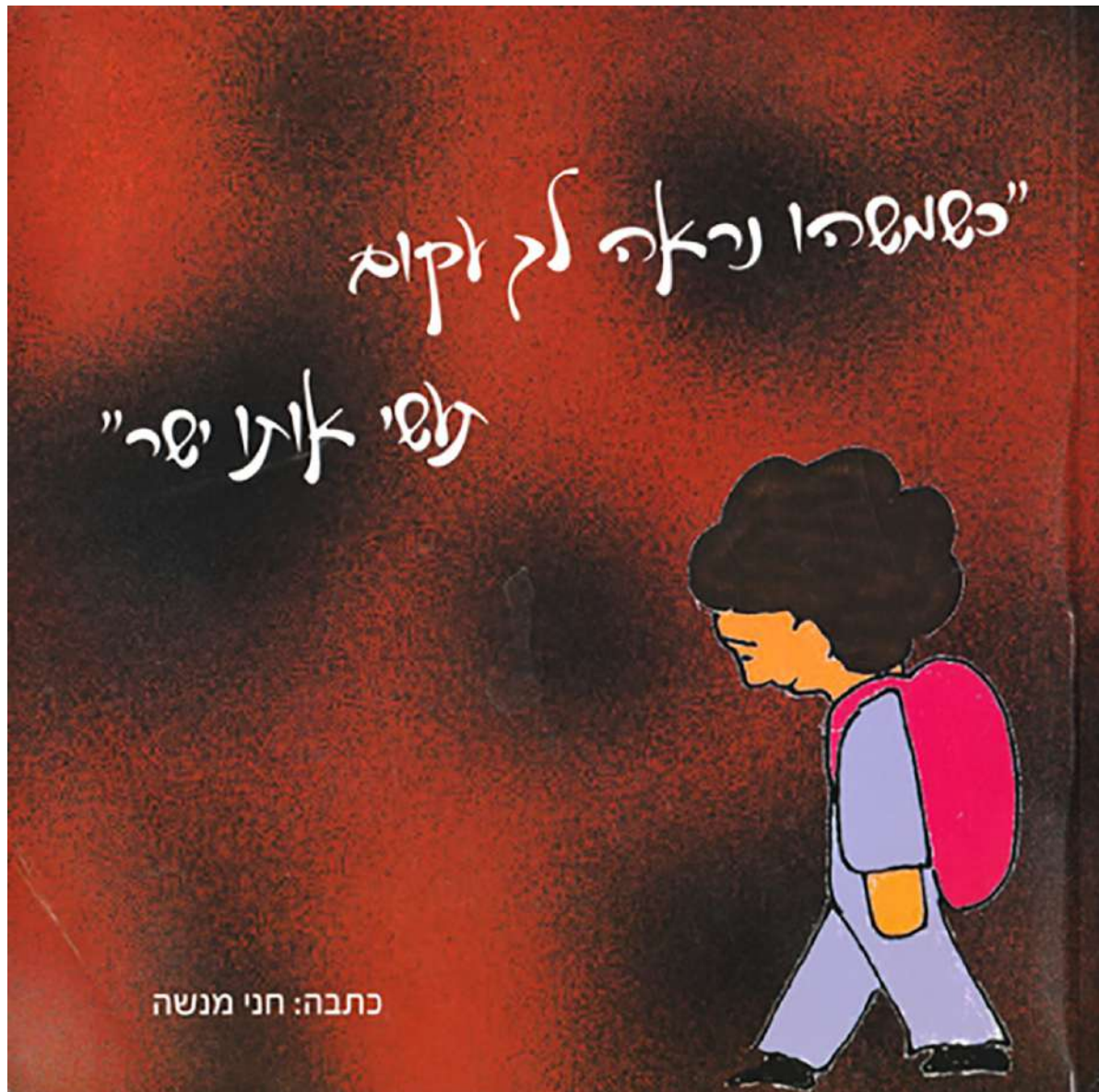
יחידת הלימוד יכולה להתאים לתלמידות/י הכיתות הגבוהות בביה"ס היסודי (ה'ו') ומעלה, ויש לערוך את ההתאמות הנדרשות לגילאים השונים. נדגיש גם כי הוראת היחידה עונה על לא מעט הישגים נדרשים בחינוך הלשוני לכיתות הגבוהות ביסודי כמו: השתתפות בדיון, פרשנות, חשיבה ביקורתית, איתור פרטים, התבססות על הטקסט, בניית תשובות, הצגת טיעונים ועוד.

מערך זה [מלווה במצגת](#) שניתן לעשות בה שימוש בכיתה במהלך השיעור.

קלרה יונה בבי"ס קדמה, 2018.
צילום מסך מתוך סרטון רשת "בשביל ישראל"

נציג את הספר: נתחיל היום לקרוא ספר שמספר סיפור של ילדה אמיתית, ששמה קלרה. קלרה היא היום אישה בוגרת והספר מספר על הילדות וההתבגרות שלה. יש בספר ארבעה פרקים שמספרים את הסיפור שלה: קלרה בגן ("הברווזון המכוער"), קלרה בבית הספר היסודי, קלרה בשכונה וקלרה בבית הספר התיכון.

פרק 1: הברווזון המכוער

הפרק הראשון בספר נקרא "הברווזון המכוער".

נשאל: האם אתן/ם מכירות/ים וזוכרת/ים את הסיפור של הברווזון המכוער?

נספר את הסיפור בקצרה (מצורף בהמשך כנספח 1).

נשאל: אילו רגשות מעורר בכן/ם הסיפור? מספר תלמידות/ים ישתפו.

נקרא את הפרק הראשון בספר: "כשמשהו נראה לך עקום, תעשי אותו ישר" תוך כדי הצגת האיורים שבו.

נשוחח בעקבות קריאת הפרק. נוכל להיעזר בשאלות הבאות:

- מה עצוב בסיפור? למה הילדים בכו? האם גם קלרה בכתה?
- מה קלרה עשתה? למה לדעתכן/ם היא צבעה את הקיר בשחור?
- מה האסוציאציות שמעורר בנו הצבע השחור? מה קלרה הרגישה לדעתכן/ם?

למורה: אם התלמידות/ים לא יעלו בעצמן/ם את הרגש כעס, **נשאל:** האם יכול להיות שקלרה כעסה? למה

כעסה? על מי או על מה? התשובה על כך היא שקלרה בטאה כעס באמצעות הצבע השחור. היא כעסה על

הגננת (ששמה לבנה) וכעסה על הסיפור. סיבה אפשרית אחת לכעס שלה היא שבסיפור "הברווזון המכוער"

(ולא רק בסיפור) הצבע הלבן מוצג כיפה ואצילי, ואילו קלרה היתה ילדה עם צבע עור שחום. סיבה אפשרית

נוספת לכעס שלה היא ש"הסוף הטוב" של הסיפור "הברווזון המכוער" לא היה באמת טוב בעיני קלרה,

משום שהברבורים (הלבנים והיפים) קבלו את הברווזון לחברתם רק כאשר הפך בעצמו ללבן ויפה כמותם.

נמשיך ונשאל:

- למה הגננת הזמינה את ההורים של קלרה?
- הגננת אמרה על קלרה שהיא מרדנית ועושה בלאגן. במה לדעתכן/ם קלרה מורדת?
- מה אתן/ם חושבות/ים על ההתנהגות של קלרה?
- לפי הסיפור, מה אבא שלה חושב על ההתנהגות שלה?

פעילות בקבוצות

נחלק את הכיתה לקבוצות של 4-5 תלמידות/ים, כל תלמיד ותלמידה יקבלו דף פעילות עם הדברים של אבא של קלרה, ומספר שאלות שיענו עליהן במהלך דיון בקבוצה הקטנה

דף פעילות

חשוב שתהיי הכי חכמה בעולם
וכשמשהו נראה לך עקום, תעשי
אותו ישר.
ככה שאפילו אלה שאומרים לך
שהם צודקים יצעקו, תצעקי יותר
חזק – אבל בלב תהיי שקטה..."

בבית אבא הושיב אותי על ברכיו
ואמר:
"תזכרי שהגננת לא אשמה, כי
זה מה שלימדו אותה בבי"ס של
הגננות, אבל הכי חשוב שתיזכרי
שאת צודקת ואף פעם אל תוותר.
כי גם אם כתוב בספרים שלבן זה
יפה וילדים חכמים מפחידים גננות,

שוחחו בקבוצה וענו על השאלות הבאות:

1. אבא של קלרה אומר לה: "הכי חשוב שתזכרי שאת צודקת, ואף פעם אל תוותר"
במה קלרה צודקת?
2. כשמשהו נראה לך עקום, תעשי אותו ישר"
מה לדעתך/ם נראה לקלרה עקום?
איך קלרה ניסתה ליישר אותו?
3. "ככה שאפילו אלה שאומרים לך שהם צודקים יצעקו, תצעקי יותר חזק – אבל בלב תהיי שקטה".
מה הכוונה "תצעקי יותר חזק"? למה?
מה הכוונה "בלב תהיי שקטה"? למה?
4. מה אתן/ם חושבות/ים על העצות של אבא של קלרה?

בחזרה למליאה

נאמר: קלרה שמעה בעצתו של אבא שלה, והיא אומרת בסוף הפרק הראשון:

**אז החלטתי להיות שקטה
בלב, גם אם הפה שלי יצעק...**

נבקש מהתלמידות/ים לשתף בדוגמאות מהחיים שלהן/ם:

- מתי "צעקתם/ן" (במובן של הראיתן/ם התנגדות, אי הסכמה ולא רק במובן של צעקות ממש) אבל הייתם/ן שקטות/ים בפנים (כי פעלתן/ם באותנטיות, הייתן/ם שלמות עם ההתנהגות שלכן/ם)?
- מתי הייתן/ם שקטות/ים (לא ביטאתן/ם את מה שאתן/ם מרגישות/ים), אבל "צעקתן/ם בפנים" (כעסתן/ם, סערתן/ן, התנגדתן/ם)?
- מה עדיף לדעתכן/ם: לצעוק אבל להיות שקטה/ה בפנים? או להיות שקטה/ה ולצעוק בפנים?

נוכל גם לשאול:

האם כעס יכול להיות חיובי (כשהוא דוחף לפעולה, לשינוי)? האם יש לכן/ם דוגמאות מהחיים שלכם/ן?

נשאל: מה אנחנו כבר יודעות/ים על קלרה מהפרק הראשון? מה המאפיינים של הדמות שלה?

נכתוב את המאפיינים על הלוח או על שקף ברשימה מצטברת שנוסיף אליה מאפיינים ככל שנתקדם

בקריאת הסיפור.

ניעזר בשאלות:

- איך קלרה נראית?
- מה התכונות שלה?
- איזה קשר יש לה עם ההורים שלה?
- איזה קשר יש לה עם הגננת שלה?

נסיים את השיעור בשאלה: מה לדעתכן/ם יקרה כשקלרה תגיע לבית הספר?

פרק 2: בבית הספר

נשאל:

האם אתן/ם זוכרות/ים איך הרגשתן/ם ביום הראשון בבית הספר? מספר תלמידות/ים ישתפו.

נקרא ביחד את הפרק השני בספר תוך כדי הצגת האיורים שבו. נשוחח בעקבות קריאת הפרק, נוכל להיעזר בשאלות הבאות:

- איך לדעתכן/ם הרגישה קלרה ביום הראשון שלה בבית הספר? איך אנחנו יודעות/ים מה היא הרגישה?
- מה הרגישו ההורים של קלרה? למה הרגישו כך? איך לדעתכן/ם זה השפיע על קלרה?
- איפה מופיע הצבע הלבן בפרק? איפה עוד הופיע הצבע הלבן בסיפור עד כה? מה האסוציאציות שמעורר בנו הצבע הלבן?

נקרא שוב את הקטע הבא:

כשהגעתי לבית ספר ראיתי
הרבה תלמידים מצטופפים
בכיתה קטנה, נהייתי עצובה
כי חלמתי שבבית הספר
יהיה לי קצת פחות צפוף
מאשר בבית.

נשאל:

- מה קלרה מספרת לנו על בית הספר? מה קלרה מספרת לנו על הבית שלה?
- איך קלרה מרגישה כשצפוף? איך אתן/ם מרגישות/ים כשצפוף?
- למה קלרה חלמה שבבית הספר יהיה לה קצת פחות צפוף? מה היא קיוותה שיקרה לה בבית הספר?
- מה אתן/ם משערות/ים: האם לקלרה יהיה טוב בבית הספר או לא? על מה אתן/ם מתבססות/ים בסיפור?

נחזור לרשימה המצטברת שלנו על קלרה, ונוסיף לה פרטים חדשים:

איזה מידע על קלרה נוסף לנו מהפרק הזה? איזה מידע נוסף לנו על המשפחה שלה?

פרק 3: בשכונה

למורה: הפרק הזה מורכב וכולל מידע רב, מומלץ לחלק אותו ולעסוק בו במשך שני שיעורים.

שיעור 1

נפתח את השיעור באמירה שעד עכשיו התייחסנו לקלרה ולמשפחה שלה. נקרין שקף או נצייר על הלוח 2 מעגלים זה בתוך זה: במעגל הפנימי נכתוב קלרה, ובמעגל החיצוני נכתוב: המשפחה של קלרה. (ניתן להקרין את השקף על הלוח – מצורף במצגת וכנספח 2 למערך)

נאמר שבפרק הבא הסיפור של קלרה מתרחב למעגלים נוספים: נצייר מעגל שלישי מסביב לשני המעגלים ונכתוב בתוכו: שכונה/קהילה, ומעגל רביעי שבו נכתוב: חברה/מדינה. נאמר שכל המעגלים האלו השפיעו על הסיפור של קלרה ועל מה שקרה לה בהמשך החיים. (ניתן להקרין את השקף על הלוח – מצורף במצגת וכנספח 3 למערך)

נקרין את השקף של הרשימה המצטברת של המאפיינים שאספנו עד כה בסיפור. ברשימה ישנם 4 טורים בהתאמה ל- 4 המעגלים. פרטים על בית הספר יוכלו להיכנס לרשימת השכונה/הקהילה. (ניתן להקרין את השקף על הלוח – מצורף במצגת וכנספח 4 למערך)

נקרא את העמוד הראשון בפרק: "שכחתי לספר שאני גרה בשכונת הקטמונים ברחוב השומר" (בירושלים).

נשאל: לאן ברשימה נשייך את הפרט הזה? (נוכל להוסיף את הפרט גם למאפיינים של קלרה ומשפחתה, אך חשוב לשייך אותו גם למעגל של השכונה והקהילה). נאמר לתלמידות/ים שבהמשך הסיפור נכיר יותר את השכונה.

פעילות בקבוצות

נחלק את הכיתה לקבוצות של 4-5 תלמידות/ים. כל קבוצה תקבל דף עבודה (שקף הטורים) ובו רשימה מחולקת ל- 4 טורים, ותקבל גם צילום של חמשת העמודים הבאים בפרק (לא כולל התמונות) עד העמוד השחור (החל מ"אנחנו גרים שש נפשות... ועד העמוד – לא כולל – על הפנתרים השחורים שמתחיל ב: "בלילה כשאני שוכבת לישון..."). כל קבוצה תשלים ביחד עוד פרטי מידע מהפרק שנוספו לרשימה בכל אחד מהמעגלים.

הפרטים המצטברים עד כה הם :

קלרה	משפחה	שכונה/קהילה	חברה/מדינה
בת בכורה	6 נפשות	השכנים הם יהודים שהגיעו מארצות האסלאם	היהודים מארצות האסלאם עלו לארץ ב- 1951
אחראית	שני חדרים	משפחות גדולות שגרות בדירות קטנות	משפחות גדולות קבלו מהמשלה דירות קטנות
		לא רחוק משם יש בתים מפוארים.	יש מלחמה עם הערבים
		יש מלחמות אחד עם השני, יש בשכונה כנופיות	

בחזרה למליאה

נקרא את 5 העמודים הבאים, ונשלים ביחד עם התלמידות/ים את הפרטים שנוספו לנו לרשימות.

קלרה מספרת: "אנחנו גרים שש נפשות בדירת 2 חדרים".

נקרא קטע קצר מתוך הספר "קולות מן הקטמונים" (2002) בעריכת: אילנה יונה, עמ' 36:

"בלילות היו הופכות הדירות הקטנות לחדרי שינה גדולים. כשהיינו נכנסים בלילות הביתה לישון, כל הבית היה מיטות: מיטה, מיטה, מיטה, מיטה, והיו צריכים לדלג מעל המיטות כדי לישון. ישנו כמה במיטה, ראש-זנב, כי לא היו מספיק מיטות בשביל כל הילדים. כל הבית היה הופך לחדר מיטות גדול".

נשאל:

- איך לדעתכן/ם השפיעה הצפיפות על הילדות/ים בשכונת הקטמונים?
- איך לדעתכן/ם הרגישו תושבות ותושבי השכונה ביחס לצפיפות? חשבו על הורי הילדות/ים, על נערה או נער מתבגר/ת או על קשישים.

נאמר: מסופר לנו בסיפור שהתושבים בשכונת הקטמונים שמרביתם היו במקור מארצות האסלאם, קיבלו מהמשלה דירות קטנות, למרות שהיו להם משפחות גדולות.
לא מסופר לנו בסיפור למה תושבות/י הקטמונים קיבלו מהמשלה דירות קטנות. האם תוכלו לשער למה? האם יש לכך רמז בסיפור? מה חושב על כך אבא של קלרה? מה קלרה חושבת? מה קשה לה להבין?

אבא אומר שזה בגלל שאנחנו
 במלחמה עם הערבים ואין כסף
 לממשלה, אבל כשאנחנו נוסעים
 לשוק באוטובוס, אני מסתכלת דרך
 החלון ורואה בתים מפוארים.
 קצת קשה לי להבין?

תשובה: אבא של קלרה חושב שלממשלה אין כסף בגלל המלחמה עם הערבים. קלרה חושבת אחרת ממנו. הרמז לכך בסיפור הוא במילה "אבל" – קלרה לא מסכימה עם אביה שלממשלה אין כסף כי היא רואה בתים מפוארים בקרבת מקום. קלרה חווה כבר כילדה תחושה של פערים גדולים מאוד ושל חוסר צדק בחלוקת משאבים.

בית בשכונת הקטמונים. צילום: תמי פיליפ

בסיפור מסופר לנו גם שיש בשכונה כנופיות, ויש מלחמות אחד עם השני. לא מסופר לנו למה. האם תוכלו לשער למה? האם יש לכך רמז בסיפור?

תשובה: הרמזים הם הצפיפות, העוני ותנאי המחיה בשכונה יחד עם תחושת אי השוויון וחוסר הצדק. כל אלו עלולים לשמש כר פורה להתפתחות של אלימות ופשע.
כעת נחזור למעגל הראשון ולילדה קלרה.

נשאל:

- איך קלרה הגיבה למה ששמעה וראתה סביבה? התבססה על הכתוב (קלרה שואלת שאלות ביקורתיות).
- מה אפשר ללמוד מכך על קלרה? נוסף לרשימת המאפיינים של קלרה את המאפיין של חשיבה ביקורתית ורגישות לחוסר צדק ולאי שוויון.

נעצור בנקודה זו את השיעור. בשיעור הבא נמשיך לקרוא את הפרק.

שיעור 2

נפתח את השיעור בתזכורת לשיעור הקודם: הכרנו את השכונה שקלרה גדלה בה: הקטמונים, מה אנחנו יודעות/ים על השכונה? אנחנו יודעות/ים שרוב האנשים שגרים בה עלו לארץ מארצות האסלאם - באילו ארצות מדובר? מאילו ארצות הגיעו המשפחות שלכן/ם לארץ?

נחזור לספר ונקרא ביחד את העמוד הבא:

בלילה כשאני שוכבת לישון
אני שומעת את אמא ואבא
רבים. אמא רוצה לעבור
לשכונה טובה יותר ואבא
אומר שצריך לחכות אולי
הפנתרים השחורים יצליחו
במאבק.

נשאל: למה אמא של קלרה רוצה לעבור לשכונה טובה יותר?

מי אלו הפנתרים השחורים ועל מה נאבקו? ניתן רקע קצר על הפנתרים השחורים, או נשלח את התלמידות/ים לקרוא בעצמם [בוויקיפדיה](#).

למה קיווה אבא של קלרה?

נמשיך ונקרא ביחד עד לסוף הפרק תוך כדי שאילת שאלות הבנה:

למה קלרה רצתה להתחפש לפנתרה שחורה?

למה קלרה הלכה לבית הספר עצובה ובלב כבד?

בצהריים כשחזרתי הביתה
וישבנו לאכול, אבא הגיע
זועף ועייף – הוא עמד עם
אמא במטבח וסיפר לה
בשקט שהוא נאלץ לפזר
הפגנות פנתרים עם אלה
ביד.

והמשיך וסיפר בקול רועד שכולם הם אחינו המזרחיים
מבתים טובים שנמאס להם לחיות בזבל.

מה קרה לאבא של קלרה? מה הרגיש כשהיה צריך לפזר הפגנות פנתרים?

למה הוא מתכוון כשהוא אומר "שכולם הם אחינו המזרחיים"?

נכתוב על הלוח את המושג 'מזרחים' ונשאל אם מכירות/ים אותו. נאמר שנהוג לקרוא לא/נשים שמוצאם

מארצות האסלאם: 'מזרחים' ולא/נשים שמוצאם מארצות אירופה נהוג לקרוא 'אשכנזים'.

נקרין את ה**סרטון: הפנתרים השחורים מקוצר**

נשאל:

- מי היו 'הפנתרים השחורים'? למה קראו כך לעצמם?
- המחאה של הפנתרים השחורים מוזכרת בסרטון גם כ"מרד העדתי" – מה הכוונה? במה ובמי הם מרדו?
- מה דעתכן/ם על מחאת הפנתרים השחורים? האם צדקו במחאה שלהם/ן?

נערוך דיון:

לפי הסרטון ולפי הסיפור – מלבד ארץ המוצא, אילו עוד הבדלים יש בין מזרחים ואשכנזים? (שכונות המגורים, העוני והמעמד, פשע). נכתוב את ההבדלים על הלוח. נשאל: מדוע נוצרו הבדלים אלה? על מי לדעתכן/ם האחריות למצב הזה?

נקרין שוב את השקף של 4 מעגלי ההשתייכות, ונשאל איזה עוד מידע נוסף לנו למעגלים. נתמקד במעגל של החברה והמדינה בתחושות התסכול של הא/נשים למול הממסד ובחוויות של עוני ואי שוויון. בסיום השיעור נחזור לקלרה הילדה ונשאל מה עוד אנחנו יודעות/ים עליה עכשיו? על התכונות שלה? על השאיפות והחלומות שלה? נקרין את המשפט הבא מתוך הספר:

כשהתעוררתי בבוקר החלטתי שלא משנה מה יקרה אני תמיד אהיה הכי שווה ואפילו יותר.

נשאל: מה לדעתכן/ם קלרה תעשה כשתגדל?

פרק 4: "חיים אחרים"

למורה: גם את הפרק הזה רצוי לפצל לשני שיעורים: שיעור ראשון שעוסק בפרק הרביעי של הסיפור ושיעור שני שיהווה שיעור מסכם לסיפור כולו.

שיעור 1

נקרא את הפרק הרביעי והאחרון בספר ברצף במליאה (מלבד הדף האחרון - דף הכריכה) תוך כדי הצגת האיורים.

בעקבות קריאת הפרק **נשאל:**

בגיל 15 קלרה עברה לגור בשכונה חדשה והתחילה ללמוד בבית ספר חדש, תיכון "בויאר".

נקרין את המשפט הבא מתוך הספר:

מכל הדברים בעולם הכי קשה היה לי לפגוש בעיר הקטנה שלי ילדים שבחיים לא פגשתי בעבר.

נאמר: הילדים האלו לא גרו רחוק מהשכונה של קלרה, אפילו דיי קרוב. אז איך זה שקלרה לא פגשה אותם בעבר? (תשובה: אלו הילדים שגרו בבתי המפוארים, שגדלו בתנאים אחרים לגמרי, ולמדו בבתי ספר יסודיים נפרדים וטובים יותר. זה אמנם לא כתוב בסיפור, אבל משתמע שהילדים האלו היו אשכנזים).

נשאל: למה זה היה קשה לקלרה? (תשובה: קלרה הבינה שהילדים האלו גדלו בתנאים הרבה יותר טובים משלה. היא חוותה שוב אי שוויון, וההבנה הזאת היתה קשה לה).

נקרין גם את המשפט הבא:

ויותר היה קשה לי להרגיש שהפכתי מהילדה הכי חכמה בבית ספר היסודי לילדה המופרעת בתיכון.

נשאל:

למה לדעתכן/ם קלרה הפכה מהילדה הכי חכמה בבית הספר היסודי לילדה המופרעת בתיכון?

התשובה לשאלה זו מורכבת, ניעזר בקטע מדבריה של קלרה המבוגרת שמספרת בספר אחר על ילדותה:

"בבואר, זו הייתה בעצם הפעם הראשונה שפגשתי חבר'ה אשכנזים, מבוססים, מתלבשים אחרת, מדברים אחרת, מבלים אחרת. השוק היה גדול. קודם כל היה צריך להכיר את החברה האחרת וגם להבין שבחברה הזאת יש הכול. פשוט הכול. מובן מאליו, ברור, בטוח. פתאום מצאתי את עצמי די אבודה בתוך הסיפור הזה. סיימתי כיתה י"ב עם תעודת בגרות. בקושי רב, ממש בקושי רב. הייתה תחושה מאוד גדולה של ניכור. כשהגעתי לבואר בכיתה ט' חטפתי את השוק של החיים שלי. לא רק חברה אחרת לגמרי אלא גם פער נוראי מבחינת מצבי הלימודי. בבית הספר היסודי הייתי תלמידה מצטיינת והכול זרם, פתאום באתי והרגשתי שאני אפס, פשוט אפס בהשוואה לאחרים בכיתה. זה היה נורא." מתוך: קולות משכונת קטמונים, 2002, עמ' 3, עורכת: אילנה יונה

כעת ננסה שוב לענות על השאלה: איך הפכה קלרה מהילדה הכי חכמה בבית הספר היסודי לילדה המופרעת בתיכון?

ניזכר גם בהבדלים שבין המזרחים לאשכנזים שכתבנו על הלוח.

נשאל: איזה עוד הבדל ראינו? (תשובה – רמת החינוך שקיבלו המזרחים לעומת האשכנזים).

פעילות בקבוצות קטנות

כל קבוצה תקבל את השקף הבא מתוך הסיפור, ומספר שאלות המתייחסות אליו.

אך הרגע החשוב מכל
 היה כשסיימתי את
 התיכון עם תעודת
 בגרות ביד וניצחתי.
 כי למרות שרעיתי
 בשדה של מישהו אחר,
 זר ורחוק ממני שלא
 מכיר את התרבות
 וההיסטוריה שלי ואפילו
 ממעיט מערכה יצאתי
 מחוזקת.

הקבוצה תקרא את העמוד ותענה יחד על השאלות:

- למה קלרה מתכוונת בדברים: "למרות שרעיתי בשדה של מישהו אחר"?
- מהי התרבות וההיסטוריה של קלרה? מי ממעיט מערכה ולמה?
- למה קלרה מרגישה שניצחה? למה סיום התיכון עם תעודת בגרות נחשב לניצחון עבור קלרה?
- האם קלרה עמדה בהבטחה שלה לעצמה (שלא משנה מה יקרה אני תמיד אהיה הכי שווה ואפילו יותר)?

נחזור למליאה, נקרין את השקף של 4 מעגלי ההשתייכות, ונשאל: איזה עוד מידע נוסף לנו למעגלים? נסייע ונכוון לפי הצורך, ונשלים יחד את 4 הרשימות בשקף הרשימות.

הפרטים המצטברים עד כה הם:

קלרה	משפחה	שכונה/קהילה	חברה/מדינה
בת בכורה אחראית	6 נפשות	השכנים הם יהודים שהגיעו מארצות האסלאם	היהודים מארצות האסלאם עלו לארץ ב 1951
מרדנית	שני חדרים	משפחות גדולות שגרות בדירות קטנות לא רחוק משם יש בתים מפוארים.	משפחות גדולות קבלו מהמשלה דירות קטנות
בביה"ס היסודי - תלמידה מצטיינת. חשיבה ביקורתית רגישות לאי שוויון		יש מלחמות אחד עם השני, יש בשכונה כנופיות	יש מלחמה עם הערבים
בתיכון "בוואר" תלמידה "מופרעת". השלימה תעודת בגרות	המשפחה עברה לדירה אחרת.	לא רחוק יש ילדים אשכנזים שגרים בבתי מפוארים בשכונות מבוססות, ולומדים בנפרד בבתי ספר טובים יותר.	השתקה והמעטה בערכה של התרבות וההיסטוריה המזרחית.

שיעור 2

נפתח את השיעור בתזכורת קצרה לסיפור כולו ולפרק הרביעי.

נקרין ונקרא יחד את העמוד הבא:

נכתוב על הלוח: איזה סוף קלרה היתה רוצה שיהיה לסיפור הזה?

ננחה את התלמידות/ים לחשוב ביחד בזוגות - לחבר ולצייר סוף לסיפור: דף אחרון בספר, שמספר על קלרה הבוגרת. כל זוג ישתף את הסיפור שלו במצגת כיתתית משותפת.

נקרין את העמוד האחרון מתוך הספר (כריכה אחורית):

נספר לתלמידות/ים שקלרה הגשימה את החלום שלה והקימה בית ספר לילדות/ים מהשכונה שיראה אותם כשווים, ושיעניק להן/ם את החינוך הכי טוב שיכול להיות, בית ספר קדמה.

נקרין את הסרטון: [בשביל ישראל: קלרה יונה](#), הקרן החדשה לישראל, 27.5.18

נערוך שיתוף קצר של תחושות ומחשבות בעקבות הסרטון.

לסיום נזכיר שהפרק הראשון בספר היה "הברווזון המכוער", **נשאל**: במה דומה הסיפור של קלרה לסיפור של הברווזון המכוער? במה הוא שונה ממנו? איזה סיפור אתן/ם מעדיפות/ים? (תשובה: בסיפור של הברווזון המכוער, הוא נדחה על ידי האחרים, ומתקבל רק כאשר הופך ללבן ויפה כמותם. קלרה לעומתו אינה שואפת להיות כמו האחרים, היא גאה בעצמה ובתרבותה ובונה בית ספר שהוא בית לעוד הרבה ילדות/ים כמוה).

משימת כתיבה

כתבו טקסט קצר (2 פסקאות) על אחת מבין 2 האפשרויות:

1. המסר של קלרה לקוראות ולקוראים הוא: אל תוותרו. כתבי/י על עיקרון שמאוד חשוב לך ושלעולם לא תוותר/י עליו.
2. שם הספר הוא: "כשמשוה נראה לך עקום, תעשי אותו ישר": איזה דבר עקום יש בחיים שלכן/ם? איך תעשו אותו ישר?

לקריאה נוספת על קלרה יונה:

"עוד לפני שנולדתי כבר הוגדרתי כטעונת טיפוח" 27.5.18 ynet

גלילי, ת' (יוני, 2014). עם הפנים למזרח: [קלרה יונה, מייסדת תיכון קדמה בירושלים, מביטה אחורה בגאווה](#). שיעור חופשי 12-15, 109.

נספח 1

הברווזון המכוער, הנס כריסטיאן אנדרסן

סיפורה מחדש: סֶטְפֵּנְיָה לְאוֹרְדֵי־הֶרְטְלִי, **נוסח עברי:** עטרה אופק

הקיץ כבר היה בעיצומו, חמים וניחוחי, כאשר ישבה ברווזה אחת ודגרה על ביציה בתעלת המים שבכפר, בין צמחי הסוף. שש ביצים היו שם, והברווזה ציפתה בקוצר רוח שיבקעו כבר.

עד מהרה החלו הביצים להיסדק – וחמישה ראשים צהובים וחמודים הציצו בזה אחר זה מתוך הקליפות. אמא־ברווזה לא ידעה את נפשה מרוב אושר.

אבל הביצה הכי גדולה בקן עדיין לא בקעה. אמא־ברווזה דחתה את חגיגות ההולדת וחזרה לדגור עליה בסבלנות, יום אחר יום. כאשר בקעה סוף־סוף אותה ביצה אחרונה, יצא מתוכה אפרוח גדול, אפור ומכוער מאוד – אבל אמא־ברווזה אהבה אותו בדיוק כמו את כל האחרים.

אמא־ברווזה לקחה את הקטנים לתעלה הסמוכה ולימדה אותם לשחות. בזה אחר זה קפצו הברווזונים אל מי התעלה בעקבות אמם והתחילו לשכשך בשמחה.

"הנה הדודים שלכם", אמרה אמא־ברווזה והצביעה אל קבוצת ברווזים, שצפו בהם ממרחק.

"גע, גע!" קראו הברווזונים לעברם בנימוס, כדי לברך אותם.

"כמה הוא מכוער, האחרון שבהם", אמרה ברווזה אחת, "איזו חוצפה, להסתובב איתו כך בחוץ!"

"הוא בושה לעדת הברווזים!" הדהדו אחריה הברווזים האחרים. ואמא־ברווזה מיהרה לנחם את הברווזון המכוער שלה וליטפה אותו ברוך במקורה:

"אל תקשיב, יקירי, לדברים שהם אומרים: היפים בעיני אחד – בעיני אחר מכוערים. הרי אתה חמוד, חזק, וגם שוחה היטב, אז אל תשים אליהם לב ואל נא תתעצב."

אבל חיות החווה המשיכו להציק לברווזון המכוער בלי הרף, עד שיום אחד לא יכול היה עוד לסבול וברח מהכפר. אחרי שיטוטים רבים, מצא בריכה ובה כמה ברווזי בר, והם קיבלו את פניו בחמימות. "מה נשמע אצלכם?" שאל אותם הברווזון – ולפתע הדהדו מעליהם קולות מפחידים, שוב ושוב.

"הצייידים יורים!" ענו לו.

אוי, לא! אסור לו להישאר במקום מסוכן שכזה! ברגע שהריות נפסקו, שב הברווזון והמשיך לנדוד.

כך הגיע לבקתה שבה התגוררה אישה זקנה עם חתול ותרנגולת. הזקנה אהבה מאוד לאכול ביצי ברווזים, לכן קיבלה את הברווזון במאור פנים, בתקווה שיטיל למענה כמה ביצים. אבל חלפו שבועות, והאורח בעל המקור לא הטיל אף ביצה. אז התחילו החתול והתרנגולת להציק לו ואמרו:

"אתה לא מטיל ביצים וגם די מכוער. נמאס לנו ממך, למה אתה נשאר?"

כך הבין הברווזון שגם הבקתה הזאת אינה המקום המתאים בשבילו, ושוב יצא לדרך.

הסתיו הגיע, ועמו רוחות הכפור הראשונות. בוקר אחד ראה הברווזון המכוער להקה מלכותית של ברבורים מעופפת אל ארצות החום, וחשב בליבו: "אילו רק יכולתי לעוף איתם גם אני!"

החורף הגיע, והברווזון המכוער עדיין היה בודד וחסר בית. בשעות האור, שהלכו והתקצרו בהתמדה, בילה בשכשוך בבריכה שהלכה והתקררה מיום ליום. בסופו של דבר, כאשר קפאו מימיה והתכסו בקרח, הוא עצמו כמעט קפא איתם. למזלו עבר במקום איכר טוב־לב שריחם עליו ולקח אותו לביתו.

סוף־סוף הגיע האביב. הברווזון, שגדל והתחזק בינתיים הודות לטיפולו של האיכר, חש את קריאת הטבע הפראי ונפרד לשלום ממיטיבו. כעת היו כנפיו גדולות וחזקות, והוא עופף בהן למרחקים – עד שעצר לנוח ליד אגם, שבו שחו כמה ברבורים אציליים למראה.

הברווזון המכוער רכן אל מי האגם כדי לשתות – וקלט להרף עין את בבואתו במים. במקום ברווזון אפור ומכוער – ראה מולו ברבור צחור ויפהפה!

הברבורים האחרים התקרבו אליו בחמימות, הציגו את עצמם והזמינו אותו להצטרף אליהם.

ילדים אחדים ששיחקו על החוף הבחינו בו, הצביעו עליו ואמרו: "כמה יפה הוא!" "ממש כליל השלמות!"

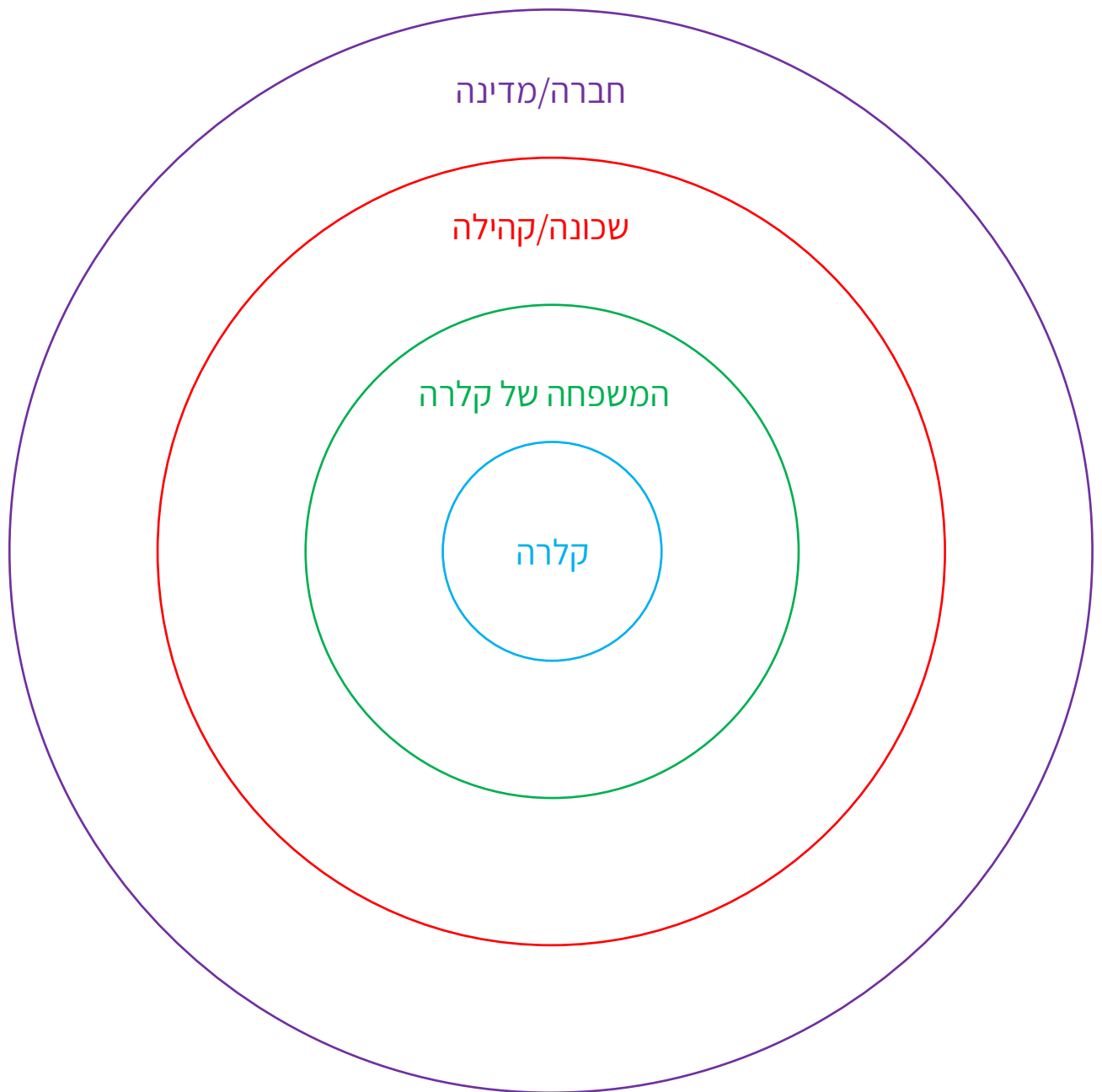
הברווזון המכוער שהפך לברבור זרח מרוב אושר. מאותו יום ואילך לא היה עוד בודד אף לרגע.

(נדלה ממקור ראשון מתוך "סיפורי אנדרסן היפים ביותר", הוצאת קוראים)

נספח 2

נספח 3

נספח 4

חברה/מדינה	שכונה/קהילה	המשפחה של קלרה	קלרה

בין שוויון לחינוך – ציטוטים נבחרים

בפעילות הבאה התלמידות/ים לומדות/ים בקבוצות ומתעמקות/ים בציטוטים שממחישים את הקשר בין חינוך לשוויון. המסרים העיקריים שעולים מהציטוטים הם:

לכולנו יש מה ללמוד וללמד אחת את השני/ה.

כל אחת וכל אחד מאתנו זקוק/ה לתנאים שונים ללמידה.

חינוך מאפשר לנו להשתנות ולהתפתח ולממש את היכולות שלנו.

חינוך יכול לייצר הזדמנויות לשוויון בין תלמידות/ים, לא משנה מה המוצא שלהם/ן, המגדר, הדת ועוד.

*מצורפות: [כרטיסיות ציטוטים ומשימות קבוצתיות](#).

הכנות לשיעור:

נדפיס את [כרטיסיות הציטוטים](#) הכוללות הנחיות למשימה הקבוצתית ואת הנספחים הרלוונטיים.

נחלק את הכיתה ל 4 קבוצות עבודה לפי 4 ציטוטים (נוכל גם לחלק ליותר קבוצות, כך ששתי קבוצות יעבדו על אותו ציטוט). ציוד נדרש: דפי 4A וטושים

פתיחה במליאה

נציג את [התמונה הבאה](#)¹ במליאה, ונשאל:

מי מכיר/ה את התמונה? מה דעתכן/ם עליה?

אם נחליף את החיות השונות בתלמידים ותלמידות, האם יהיה הוגן לבחון את כולם/ן באותו מבחן? מדוע?

נספר לתלמידות/ים שהיום נציין את יום השוויון בחינוך. נחשוב ביחד על הקשר בין שוויון לחינוך: ואיך אפשר שלכל תלמיד ותלמידה תהיה הזדמנות שווה לממש את היכולות שלהם/ן.

פעילות בקבוצות

לכל קבוצה נחלק כרטיסייה אחרת ובה כתובים ציטוט והנחייה למשימה בקבוצה. יש שתי אפשרויות לפעילות בקבוצות: אפשרות אחת היא שכל קבוצה תעבוד על כרטיסייה אחת, ובסיום כל קבוצה תציג את התוצר שלה במליאה. אפשרות שנייה היא לערוך את הפעילות בתחנות, כך שכל קבוצה תעבור בין התחנות ותעבוד בכל פעם על כרטיסייה אחרת. אם נבחר באפשרות השנייה, נפנה מספיק זמן לפעילות.

¹ אם הקישור לא עובד, ניתן למצוא את התמונה גם [בקישור הזה](#), וגם [בקישור הזה](#)

שלבי העבודה בקבוצה: בשלב הראשון התלמידות/ים יקראו את הציטוט, ויסבירו במילים שלהן/ם מה הוא אומר ומה דעתם/ן לגביו. בשלב השני יענו על השאלות בעקבות הציטוט ובשלב השלישי יצאו למשימה קבוצתית לפי ההוראה הכתובה. במהלך הפעילות בקבוצות נעבור בין הקבוצות השונות, נסייע ונכוון את הדיון לפי הצורך.

קבוצה 1: כרטיסייה

"חינוך הוא הדבר הקרוב ביותר לקסם בעולמנו"- דינמו. [קישור למקור](#)

- א. קראו את הציטוט. איך אתן/ם מבינות/ים אותו? מה דעתכן/ם עליו?
- ב. הציטוט מיוחס לדינמו, קוסם בריטי מפורסם, אך ישנן גרסאות קודמות נוספות של משפט זה שנאמרו על ידי דוברים אחרים. דינמו אמר את הדברים בכנס בסוריה ב-2018. הוא קרא למנהיגי העולם לקיים את הבטחתם להכניס כל ילד פליט סורי לבית הספר. כדי לממש את הזכות של כל ילד וילדה לחינוך. דינמו התכוון בדבריו ל - 689,000 ילדות/ים פליטים הסורים שעדיין לא היו בבית ספר למרות הבטחה קודמת של הקהילה הבינלאומית לדאוג לכך.

ענו על השאלות הבאות:

- מה לדעתכן/ם הקשר בין חינוך לקסם? ומה הקשר בין חינוך לשוויון?
 - תנו דוגמאות מהחיים שלכן/ם: מתי חינוך או למידה השפיעו עליכן/ם כמו קסם?
- ג. [משימה קבוצתית:](#)

דמיינו שיש לכן/ם שרביט קסמים -

אילו קסמים הייתן/ם מחוללות/ים בעולם כדי שיהיה שוויון בחינוך
ציירו ציור קבוצתי שממחיש את הקסמים.

קבוצה 2: כרטיסייה

"תהליך הלמידה נמשך עד יום מותנו" - קירק דאגלס

- א. קראו את הציטוט. איך אתן/ם מבינות/ים אותו? מה דעתכן/ם עליו?
- ב. ענו על השאלות הבאות:
 - האם הגיל משפיע על הלמידה? באיזה אופן?
 - מה התכונות שצריך כדי לא להפסיק ללמוד אף פעם?

ג. משימה קבוצתית:

הא/נשים המבוגרים/ות בחברה הם בעלי/ות ניסיון וידע רב. מה אנחנו יכולות/ים ללמוד מהם/ן? מה הם/ן יכולים/ות ללמוד גם מאתנו הצעירות/ים?
כתבו בדף העזר את המיומנויות החדשות שסבא/סבתא יוכלו לרכוש בעזרתכם/ן. והוסיפו גם: מה תרצו ללמוד מהם/ן.

קבוצה 3: כרטיסייה

"כולם מורים אם את/ה מקשיב/ה". - דוריס רוברטס

- א. קראו את הציטוט. איך אתן/ם מבינות/ים אותו? מה דעתכן/ם עליו?
- ב. ענו על השאלות הבאות:
 - ספרו על א/נשים שלמדתם/ן מהם/ן שהם לא מורים/ות.
 - ספרו על תלמידים/ות בכיתה שלמדתם/ן מהם/ן משהו?
- ג. משימה קבוצתית:

צרו רשימה של דברים שתוכלו ללמד את חבריכם/ן לכיתה. כל אחד ואחת יציעו לפחות דבר אחד שהם/ן יכולים/ות ללמד את השאר.

התחילו ללמד אחד את השניה דברים מהרשימה שניתן ללמד בכיתה.

בנוסף: חישבו על רעיונות כיצד נוכל ללמוד יותר אחד מהשנייה בכיתה.

קבוצה 4: כרטיסייה

"החינוך מיישר את מגרש המשחקים, ומאפשר לכולם להתחרות." - ג'ויס מאייר

- א. קראו את הציטוט. איך אתן/ם מבינות/ים אותו? מה דעתכן/ם עליו?
- ב. ענו על השאלות הבאות:
 - איך החינוך יכול לאפשר לכולם להתחרות?
 - מהו "מגרש המשחקים" אותו החינוך מיישר?
- ג. משימה קבוצתית:

למורה: במשימה בחרנו לעצב מגרש משחקים לילדות/ים עם מוגבלות, אך באותה מידה ניתן לעצב גם מגרש משחקים לילדות וילדים עם העדפות שונות ויכולות שונות בתחומים שונים. תוכלו לבחור איזו משימה לתת.

עצבו ביחד מגרש משחקים בו יכולים/ות לשחק ילדים/ות עם מוגבלויות שונות. הכינו רשימה של מוגבלויות שונות, ותכננו מתקנים שונים שיכולים להתאים לכל מגבלה, ושאפשר לשחק בהם יחד.

שיתוף במליאה

נבקש מהתלמידים/ות לשתף בציטוט שאהבו או הזדהו איתו במיוחד.

נשמע מה עלה בקבוצות השונות:

נזמין את הקבוצות לשתף בגן המשחקים המיוחד שתכננו, ברעיונות כיצד ניתן ללמוד אחד מהשנייה בכיתה, בקסמים שחשבו עליהם, ובמיומנויות חדשות שניתן ללמד את הקשישים/ות בחברה וגם ללמוד מהן/ם.

ניתן גם ליצור תערוכה בכיתה עם תוצרי העבודה לצד הציטוטים.

דיון במליאה

נזכיר לתלמידות/ים שהיום הוא יום השוויון בחינוך. ביום הזה אנחנו מדגישות/ים את החשיבות שלכל תלמיד ותלמידה תהיה הזדמנות שווה לממש את היכולות שלהם/ן.

נשאל:

מה החשיבות של שוויון בחינוך? איך אפשר לייצר שוויון בחינוך?

אם העולם הוא "מגרש המשחקים", האם ואיך אפשר לייצר שוויון בעולם באמצעות חינוך?